

בס"ד. יום ד', חמשה עשר באב ה'תשל"ה*

לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים¹, וצריך להבין מהו טעם הדמיון והצד השווה שבין ט"ו באב ליוהכ"פ². גם צריך להבין מה שמאמר זה (לא היו יו"ט כו') הוא בסיום וחותם³ מס' תענית, והרי ימים טובים הו"ע השמחה, היפך ענין התענית. ובפרט שמהלשון לא היו יו"ט לישראל כחמשה עשר באב כו' מוכח שהשמחה שבט"ו באב (ויוהכ"פ) היא ביותר מהשמחה שביו"ט אף שהיא מ"ע מה"ת, ושמחת בחגיך⁴, ולפי"ז תוקשה יותר השייכות דענין זה (לסיום וחותם) מס' תענית דוקא. והנה השייכות דט"ו באב לענין תענית מוכח ג"כ ממה שמקשר (במשנה) חמשה עשר באב ויום הכפורים, שיוהכ"פ הוא התענית היחידי שמן התורה, ותענית זה הוא מיוחד ושונה משאר התעניות גם בזה שד' הצומות (וכן הצומות שנמנו במגילת תענית, וכמה מהם הובאו בטור⁵) יהפכו לששון ולשמחה⁶, משא"כ התענית דיוהכ"פ שיהי' גם לעתיד. ומזה שמקשר (במשנה) ט"ו באב עם יוהכ"פ, מוכח, שהיו"ט דט"ו באב שייך הוא לא רק לענין התענית שבמס' תענית [שלכן המאמר לא היו יו"ט לישראל כט"ו באב הוא בסיום וחותם מס' תענית], אלא גם להתענית דיוהכ"פ.

והנה הטעם מה שט"ו באב הוא יו"ט [דלכאורה אינו מוכן, וכמו שמקשה בגמרא⁷: בשלמא יום הכפורים משום דאית ביי' סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות, אלא ט"ו באב מאי היא], מובא בדרושים⁸ מפע"ח⁹, לפי שאז הוא מילוי הלבנה. ומקשה על זה בהדרושים, והרי בכל חודש יש יום ט"ו (שאז הוא מילוי הלבנה), ומהי המעלה דט"ו באב דוקא, וממ"ש לא היו יו"ט כו' כחמשה עשר באב משמע שהוא למעלה גם מט"ו בניסן (פסח) וט"ו בתשרי (סוכות). והנה אחד הטעמים בגמרא שם¹⁰ (על מה שט"ו באב הוא יו"ט) הוא, מפני שאז תשש כוחה של חמה.

* מאמר זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר בשעתו, (קודם שנערך וי"ל בקונטרס ט"ו באב תשמ"ט (לעיל ע' קסז ואילך)) — ונמצא בחדרו הק' לאחרי ג' תמוז. ומשנה לא זזה ממקומה.

- (1) משנה תענית כו, ב.
- (2) וכמו שמקשה הצ"צ (רשימות לאיכה ריש ע' מד. אוה"ת נ"ך כרך ב ע' א'צו).
- (3) להעיר מברכות (יב, א) הכל הולך אחר החתום.
- (4) ראה טז, יד. שו"ע אדה"ז או"ח ה' יו"ט סי' תקכ"ט ס"ו. וראה שאג"א סי' סה. ואכ"מ.
- (5) ושו"ע או"ח ה' תעניות סי' תק"פ.
- (6) זכר' ה, יט. תוספתא סוף תענית. וראה מאמר ד"ה ציון במשפט תפדה שנה זו (תשל"ה) הערה 43 (לעיל ע' קכח).
- (7) תענית ל, ב.
- (8) ד"ה נחמו עת"ר [רישומי דברים דהמאמר — נדפסו בסה"מ עת"ר ע' ריח ואילך. והנחה — שם ע' רכא ואילך].
- (9) שער כג (שער חג השבועות) בסופו (בדרוש על ט"ו באב כו').
- (10) לא, ריש ע"א.

ואינו מובן, הרי תשישת כוחה של חמה הו"ע שבמאורות השמים ואינו נוגע לעניני ופעולות האדם (כשאר הטעמים שבגמרא שם), וא"כ מהו היו"ט כשתשש כוחה של חמה. והגם שמזה שתשש כוחה של חמה (אף שהו"ע שבמאורות השמים) ישנן תוצאות בנוגע לענינים ופעולות שבארץ, וכדאיתא בגמרא שם ולא היו כורתין עצים למערכה כו', הרי מלשון הגמרא (מחמשה עשר באב ואילך תשש כוחה של חמה) משמע שהיו"ט (והשמחה) דחמשה עשר באב הוא מצד זה גופא שתשש כוחה של חמה (ולא רק מצד התוצאות שעיי"ז), וא"כ צ"ל, שגם זה דתשש כוחה של חמה שייך הוא לעבודת האדם. שזהו ההשתוות דט"ו באב ויוהכ"פ, דכמו שהכפרה דיוהכ"פ נעשית ע"י עבודת האדם [דהגם שעיצומו של יום מכפר¹¹, מ"מ, ע"י עבודת האדם הכפרה היא ביתר שאת וביתר עוז¹². ויתרה מזו, שגם הכפרה הבאה מצד עיצומו של יום היא דוקא כאשר האדם מקיים (האָלט זיך אָן) עיצומו של יום, שהרי אכרת דיומא יו"כ אינו מכפר¹³], עד"ז הוא גם בנוגע לתשש כוחה של חמה שבט"ו באב [שגם לאחרי שתשש כו' יש כוחה של חמה, ורק שתשש כוחה], הו"ע השייך לעבודת האדם.

ונקודת הביאור בהמעלה דט"ו באב, הגם שבכל ט"ו בחודש הוא מילוי הלבנה, מבואר בהדרושים¹⁴, שזהו לפי שהעלי' דט"ו באב באה לאחרי הירידה דט"ב. והענין הוא, הנה איתא בילקוט¹⁵, עלה ארי' במזל ארי' והחריב אריאל כו' על מנת שיבוא ארי' [זה הקב"ה דכתיב ב"י¹⁶ ארי' שאג מי לא יירא], במזל ארי' [והפכתי אבלם לששון¹⁷], ויבנה אריאל כו'. והיינו¹⁸, שהגלות והחורבן שהי' במזל ארי' (בחודש החמישי) הוא אך ורק בכדי (על מנת) שיבוא ארי' כו' ויבנה אריאל, ביהמ"ק השלישי, שהוא נעלה יותר מבית ראשון ושני. כי העילוי דביהמ"ק השלישי (שהוא נעלה יותר מבית ראשון ומבית שני) בא דוקא ע"י קדימת הגלות וכו'. וזהו¹⁴ המעלה דט"ו באב על ט"ו שבכל חודש, גם על ט"ו בניסן (פסח) וט"ו בתשרי (סוכות), כי מכיון שהעלי' דט"ו באב באה לאחרי הירידה הגדולה דט"ב (עלה ארי' כו' והחריב אריאל), לכן היא עלי' גדולה ביותר. וכידוע¹⁹ הכלל בעליות וירידות, שלפ"ע הירידה כן היא העלי'. והגם שגם העלי' דט"ו בניסן (פסח) באה לאחרי הירידה דגלות מצרים, הרי אז היו ישראל במעמד ומצב של צדיקים. וגם העלי' דט"ו בתשרי (סוכות), הגם

11 לפי ההלכה — "עצמו של יוהכ"פ מכפר (רק) לשבים" (רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג). ומש"כ בפנים — הכוונה בזה, שאפילו לדעת רבי שיהו"כ מכפר גם לשאינם שבים (יומא פה, ב. שבועות יג, א) שייך הכפרה דיוהכ"פ לעבודת האדם (ככפנים).

12 ראה יומא שם, שע"י התשובה מכפר יוהכ"פ גם על פורק עול וכו'.

13 שבועות שם. וראה צפע"ג הל' יבום פ"ד ה"כ.

14 רשימות הצ"צ לאיכה שבהערה 2. ד"ה נחמו עת"ר פ"י (ס"ע רכט ואילך).

15 ירמי' רמז רנט.

16 עמוס ג, ח.

17 ירמי' לא, יב.

18 ראה רשימות הצ"צ לאיכה ע' כו (אוה"ת נ"ך כרך ב ע' א'נו).

19 ד"ה נחמו הנ"ל פ"ח — ב"ירשומי דברים" שם (ע' ריט) מציין לד"ה "לסוסתי תקס"ב תקס"ד

ולקו"ת" — והוא בסה"מ תקס"ד ע' כה ואילך. לקו"ת שה"ש יא, ג.

שהיא באה בהמשך להתשובה דיוהכ"פ, מ"מ, מכיון שכללות העבודה דתומ"צ היא עבודה רוחנית [דהגם שהמצוות נתלכשו בדברים גשמיים, ציצית בצמר גשמי ותפילין בקלף גשמי, מ"מ הרי ענין המצוות הוא להכניס רוחניות בהגשמיות]²⁰, הרי הירידה שע"י החטאים ועוונות (היפך ענין המצוות) היא בנוגע להגשמיות כמו ששייך לרוחניות²¹, ובמילא אין זה עדיין תכלית הירידה, ולכן גם העלי' דסוכות שע"י התשובה אינה תכלית העלי'. משא"כ הירידה דט"ב, ששפך חמתו על העצים ועל האבנים²² (עצים ואבנים גשמיים), היינו שהירידה (שמצד החטאים) פעלה בהגשמיות דעולם שאין תחתון למטה ממנו, הנה מכיון שהירידה דט"ב היא ירידה שאין למטה ממנה, לכן גם העלי' דט"ו באב שלאחרי ירידה זו היא עלי' גדולה ביותר, לפי"ע עוצם הירידה. וזהו"ע נחמה בכפליים²³, ואנכי אנכי הוא מנחמכם²⁴, ב"פ אנכי"ע ועפ"ז מובן שהיו"ט דט"ו באב הוא נעלה יותר גם מהיו"ט דיוהכ"פ. וזהו מה שאמרו לא היו יו"ט לישראל כט"ו באב וכיום הכפורים, שמקדים ט"ו באב ליוהכ"פ, אע"פ שהענין דט"ו באב (לפי כל הטעמים שבגמרא) נתחדש משך כמה שנים לאחר יוהכ"פ, וגם בזמני השנה (בכל שנה) יוהכ"פ (שבחודש תשרי) הוא קודם לט"ו באב, לפי שהיו"ט דט"ו באב הוא נעלה יותר (קודם במעלה) מהיו"ט דיוהכ"פ.

אך עדיין צריך להבין, הרי ושמחת בחגיך הוא מ"ע מה"ת, משא"כ היו"ט (והשמחה) דט"ו באב. וגם היו"ט דיוהכ"פ אינו מה"ת [שהרי אין חיוב לשמוח ביוהכ"פ, ואדרבה²⁶, המצוה דיוהכ"פ היא ועניתם את נפשותיכם²⁷. ורק שמכיון שהוא יום סליחה וכפרה, הנה בדרך ממילא מסתעף מזה ענין השמחה], וא"כ איך אפשר שהיו"ט (והשמחה) דט"ו באב ויוהכ"פ יהי' גדול יותר מהימים טובים שמצוה מן התורה לשמוח בהם. אך הענין הוא, שבהעילוי דקיימא סיהרא באשלמותא ישנם שתי בחינות בכללות. הבחינה דקיימא סיהרא באשלמותא כמו שהיא מצד הסדר ודין התורה [ומזה נשתלשל הסדר דשינויי הלבנה ע"פ טבע], והבחינה דקיימא סיהרא באשלמותא כמו שהיא מצד עבודת האדם, כמו שהיא למעלה מכמו שהוא ע"פ דין התורה. כי ישראל הם למעלה מהתורה, שלכן נקראים ישראל בשם חתן והתורה בשם כלה²⁸, לפי שישראל הם משפיעים בתורה. וזהו"ע ברכו בתורה תחילה²⁹, שישראל מברכים וממשיכים בתורה מבחינת נותן התורה³⁰, וע"ד דוד הי' מחבר אורייתא

20 עיין תניא קו"א רד"ה להבין מ"ש בפע"ח.

21 ע"ד הירידה שע"י מקור כל החטאים, מעשה העגל.

22 איכ"ר פ"ד, יד. מדרש תהלים עה"פ עט, א.

23 ישע"י מ, א. איכ"ר ספ"א.

24 ישע"י נא, יב.

25 לקו"ת נצבים מה, ד. דרושי ש"ש סה, ג.

26 ראה מס' סופרים פי"ט ה"ו. וראה גם שו"ע אדה"ז או"ח סתקפ"ב ס"י.

27 אמור כג, יז.

28 ראה לקו"ת ברכה ד"ה תורה צוה בתחלתו. וש"נ.

29 ראה ב"מ פה, רע"ב. נדרים פא, א.

30 ראה לקו"ת מסעי צא, ד. ראה כט, ג.

בקוב"ה³¹. וזהו העילוי דט"ו באב על ט"ו בניסן וט"ו בתשרי, כי שלימות הלבנה שבט"ו בניסן וט"ו בתשרי הו"ע קיימא סיהרא באשלמותא שמצד הסדר דתורה, היינו מצד עבודת האדם כמו שהיא במדידה ע"פ תורה. דהגם שע"י עבודה זו נעשה עילוי בהעולם, מ"מ העילוי הוא במדידה ובהגבלה. משא"כ שלימות הלבנה שבט"ו באב הו"ע קיימא סיהרא באשלמותא כמו שהוא מצד העבודה דנש"י שלמעלה מהתורה, עבודה דבכל מאדך.

ובכדי לבאר ג' ענינים אלו [העולם כמו שהוא מצד עצמו, דעולם על מילואו נברא³². מה שמיתוסף בהעולם ע"י עבודת האדם כמו שהיא מצד המדידה דתורה. והחידוש שנעשה ע"י העבודה דבכל מאדך שלמעלה ממדידה (גם מהמדידה דתורה)], מביא בהדרושים³³ פירוש הכתוב³⁴ ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד, שיש בזה ג' בחינות. בחינת ארץ כמו שהיא מצד עצמה, היתרון דארץ ע"י בחינת כל, ובחינת מלך לשדה נעבד שנעלה גם מיתרון ארץ. דהנה יתרון ארץ הוא בחינת שדה (כמו שהיא מצד עצמה) [כי שדה היא בכלל ארץ אלא שלהיותה מהמובחר שבארץ, מה שראוי לזריעה ולצמיחה, לכן היא יתרון ארץ], אמנם מה שמלך לשדה נעבד (העילוי שנעשה בשדה ע"י עבודה) הוא למעלה מיתרון ארץ. והענין הוא, הנה שדה קאי על ג"ע, דכמו ששדה היא מהמובחר שבארץ מה שראוי לזריעה וצמיחה (כנ"ל), כן ג"ע הוא מהמובחר שבעולם מה שראוי לגילוי אור, היינו לבחינת אור שלמעלה מהאור שמאיר בכללות העולם. דהאור שמאיר בכללות העולם הוא מבחינת המדות, דזהו מה שההתהוות הוא מבחינת ששת ימי הבנין או שבעת ימי הבנין. והגם שבעשרה מאמרות נברא העולם³⁵ (שבעשרה נכלל גם ג' מוחין), הרי זהו המוחין כמו שהם בהמדות. אבל האור שמאיר בג"ע הוא (גם) מבחינת ג"ר. ומטעם זה יש עוד מעלה בג"ע לגבי כללות העולם, שהגילוי שבעולם הוא בבחינת ידיעת המציאות, ובג"ע הוא גילוי המהות³⁶. וזהו מה שויתרון ארץ גו' הוא בחינת ג"ע (וכנ"ל שיתרון ארץ הוא בחינת שדה), כי ג"ע הוא בחינת העולם כמו שהוא בנין שלם בכל הע"ס, ז"ת וג"ר, בחינת עולם על מילואו נברא. וזהו ג"כ מ"ש ויתרון ארץ בכל היא, שהיתרון (והמעלה) בג"ע לגבי כללות העולם הוא ע"י כל, כל קאי על ספירת היסוד³⁷ שנקרא כל על שם חמשים שערי בינה (כל בגימטריא חמשים³⁸) הנמשכים בו, ועי"ז נמשך בו גם מבחינת החכמה, דחוב"ב הן כללות המוחין. ועילוי הנ"ל שבג"ע מה

31 ספר הבהיר סנ"ח (קצו) — הובא בזח"ג רכב, ב. וראה לקו"ת שלח נא, א.

32 ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג.

33 ד"ה נחמו עת"ר פ"ג ואילך (ע' רכב ואילך). וראה ביאורו"ז לאדמו"ר האמצעי (בהוספות) חיי שרה קכט, ד ואילך.

34 קהלת ה, ח.

35 אבות רפ"ה.

36 ראה ד"ה איכה עת"ר (סה"מ עת"ר ע' רטו), שב' המעלות שבג"ע — מה שמאיר בו ג"ר, וגילוי המהות — "הא בהא תליא".

37 ראה זח"ג רנו, סע"א (ברע"מ). פרדס שער יג (שער השערים) ספ"ו. שער כג (שער ערכי הכינויים) מערכת כל כלה. ל"ת להאריז"ל עה"פ וישב מ, א.

38 ראה פרדס שם.

שהוא יתרון ארץ [מה שמאיר בו הבחי' דג"ר, ושמצד זה יש בו גם גילוי המהות] הוא בחינת שדה מצד עצמה. אמנם ע"י העבודה, מלך לשדה נעבד, נעשה עילוי שלמעלה מבחינת יתרון ארץ. וכדאיתא בזהר³⁹ מלך לשדה נעבד מאן מלך דא מלך עילאה, שבחינה זו היא למעלה מעולם (גם כמו שהוא בשלימות, יתרון ארץ). כי כל ענין התהוות העולם הוא רק מעשרה מאמרות שראשיתם היא חכמה, ומלך עילאה הוא בחינת הכתר שלמעלה מהשתלשלות.

והנה מכיון שבחינת הכתר (מלך עילאה) היא למעלה מהשתלשלות, לכן גם העבודה שבאדם הממשכת בחינה זו, צריכה להיות למעלה מהשתלשלות הכחות שבו, בבחינת בכל מאדך. כי ע"י העבודה דתומ"צ כמו שהיא בבחינת מדידה והגבלה (השתלשלות שבאדם), נמשך האור שבבחינת השתלשלות. והגם שע"י העבודה דתומ"צ (גם כשהעבודה היא במדידה והגבלה) נמשך אור נעלה יותר מהבחי' דג"ע, וכדמוכח ממ"ש⁴⁰ ויניחו בג"ע לעבדה ולשמרה, לעבדה זה רמ"ח מ"ע ולשמרה זה שס"ה מל"ת⁴¹, והיינו שהג"ע אצל אדה"ר לא הי' בחינת קבלת שכר כ"א שהג"ע הי' מקום עבודתו, וע"י עבודתו בג"ע המשך אורות נעלים יותר מהבחי' דג"ע⁴², מ"מ, זה מה שנמשך ע"י העבודה כמו שהיא במדידה ע"פ תורה הוא רק מה ששייך לעולם, והוא מה שע"י התורה נעשה קיום העולם, כדאיתא בגמרא⁴³ אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין. אבל המשכת האור שלמעלה מהשתלשלות היא ע"י העבודה דבכל מאדך דוקא.

וע"פ הנ"ל יובן מה שמקדים בהמאמר הפירוש דבמלך לשדה נעבד להביאור בהמעלה דט"ו באב על ט"ו בניסן וט"ו בתשרי, כי מעלת ט"ו באב על ט"ו בניסן וט"ו בתשרי הוא דוגמת המעלה דמלך לשדה נעבד על בחינת שדה כמו שהיא מצד עצמה. דהנה מעלת הג"ע (שדה) שהוא בחינת יתרון ארץ, היינו מה שהעולם הוא בשלימות (כנ"ל), הוא דוגמת קיימא סיהרא באשלמותא. אמנם, שלימות זו היא רק השלימות דעולם, וגם מה שמיתוסף בג"ע ע"י העבודה דלעבדה ולשמרה (כמו שהיא במדידה דתורה) הוא רק מה ששייך לעולם, ועד"ז הוא גם בנוגע לשלימות הלבנה דט"ו בניסן וט"ו בתשרי, שמצד ענין התורה. משא"כ שלימות הלבנה דט"ו באב, מכיון שהיא באה לאחרי הירידה דט"ב שירידה זו מעוררת העבודה דבכל מאדך (כמשי"ת לקמן), היא דוגמת מלך לשדה נעבד, אור שלמעלה מהשתלשלות.

והנה בכדי לבוא להעבודה דבכל מאדך שלמעלה ממדידה והגבלה, הוא ע"י התבוננות בהמצרים וגבולים דעולם. כי ע"י שהוא מרגיש את המצרים וגבולים דעולם, הנה זה גופא מעורר אותו שיצא מהמצרים וגבולים, ושעבודתו תהי' למעלה

39 ח"א פ' חיי שרה קכב, א.

40 בראשית ב, טו.

41 זהר ח"א כז, א. ח"ב קסה, ב. תקו"ז תכ"א (סב, א). תנ"ה (פח, ב).

42 לקר"ת קרח נב, ג.

43 שבת פח, א.

ממדידה והגבלה. וכל מה שמרגיש יותר את המצרים וגבולים, שנוסף להמצרים והגבלות דעולם בכלל ישנם גם דברים המונעים ומבלבלים לעבודת ה', כמו הרעבון והחולי [דכשהאדם הוא רעב וחולה א"א שיבין וישתכל כו' ולא יוכל לעבוד את ה'"]⁴⁴ (היינו⁴⁵ שבכדי לעבוד את ה' כשהוא חולה צריך להשתדלות מיוחדת), ועאכו"כ ההעלמות וההסתרים שבזמן הגלות, הנה כל מה שמרגיש יותר את המצרים וגבולים, זה מביא אותו יותר להעבודה דבכל מאדך, היציאה ממצר וגבול. ובזה יובן מה שמביא בדרוש הנ"ל את פירוש השני שבזהר, שמלך לשדה נעבד הוא לגריעותא, ששדה הוא בחינת שדה דלעו"ז (בשדה מצאה⁴⁶), ומלך לשדה נעבד הוא מה שספירת המלכות רגלי יורדות כו' ומתעלמת בשדה דלעו"ז, כי ההתבוננות בהענין דמלך לשדה נעבד כמו שהוא לגריעותא, שהו"ע גלות השכינה [שהסיבה לזה ששכינתא בגלותא הוא הגלות דישראל, מה שגלינו מפני חטאינו], הנה התבוננות זו מעוררת אותו שעבודתו תהי' למעלה ממדידה והגבלה, ועי"ז נמשך אור שלמעלה מהשתלשלות, מלך לשדה נעבד למעלותא.

וזהו עלה ארי' במזל ארי' והחריב אריאל כו' על מנת שיבא ארי' במזל ארי' ויבנה אריאל, כי יבא ארי' [זה הקב"ה דכתיב בי' ארי' שאג מי לא יירא] הו"ע התגלות הכתר שלמעלה מהשתלשלות⁴⁸, ומכיון שהגילוי שלמעלה מהשתלשלות הוא ע"י העבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, לכן בכדי שיבא ארי' כו' הוצרך להיות עלה ארי' כו', כי המרירות והצער שמצד מיצר הגלות הוא המעורר את העבודה שלמעלה מהגבלה, כנ"ל. ולכן ע"י קדימת הגלות דוקא יבא ארי' כו' ויבנה אריאל, ביהמ"ק השלישי. וזהו גם המעלה דביהמ"ק דלעתיד על בית ראשון ובית שני, שדוקא בביהמ"ק השלישי (להיותו אחרי קדימת הגלות האחרון) יהי' בו (עיקר) גילוי בחינת א"ס שלמעלה מהשתלשלות (יבא ארי'). וזהו הטעם מה שביהמ"ק דלעתיד יהי' בבחינת נצחיות (משא"כ בית ראשון ובית שני היו בבחינת הפסק), כי מצד הגילוי דא"ס שלמעלה מהשתלשלות, אין שייך ענין ההפסק. וזהו מ"ש⁴⁷ מקדש אד' כוננו יריך הוי' ימלוך לעולם ועד, שהפירוש בזה הוא (כמ"ש מעמק המלך בדרוש הנ"ל⁴⁸), דלהיות שמקדש גו' כוננו יריך, היינו שביהמ"ק דלעתיד יהי' בידי הקב"ה בעצמו [היינו בחינת הא"ס שלמעלה מהשתלשלות] לכן הוי' ימלוך לעולם ועד, שיהי' בבחינת נצחיות.

והנה הכח שיש בזמן הגלות להעבודה דבכל מאדך שע"ז יהי' ביהמ"ק דלע"ל, הוא מצד הגילויים דבית ראשון ובית שני שהיו לפני הגלות. שגילויים אלו

44 רמב"ם הל' דיעות ספ"ג.

45 וע"ד "מוכן לחסרון" (שמונה פרקים להרמב"ם רפ"ח. וראה גם לח"מ להל' תשובה פ"ה ה"ד). אבל אין לומר שכוונת הרמב"ם בהל' דיעות שם ב"ולא יוכל כו"ו היא שאינו יכול כלל — כנראה במוחש שבהשתדלות יכול הוא. ולהעיר מהל' ת"ת להרמב"ם פ"א ה"ח, ולאדה"ז פ"ג ה"ד.

46 לשון הכתוב תצא כב, כו. וראה ב"ב טז, ב — הובא בד"ה ויהיו חיי שרה תר"ל פ"ה (סה"מ תר"ל ע' כג) לענין מלך לשדה נעבד.

47 בשלח טו, יז-ח.

48 סה"מ עת"ר ע' רכ. שם ע' רכח.

נותנים את הכח להאיר את חשכת הגלות בנר מצוה ותורה אור⁴⁹, ועד שעי"ז יהי ולילה כיום יאיר⁵⁰ בגאולה העתידה. והטעם לזה (מה שבית ראשון ובית שני נותנים את הכח על העבודה דבכל מאדך שעי"ז יהי ביהמ"ק השלישי) הוא, לפי שגם בבית ראשון ובית שני (אף שהי' בהם הפסק) הי' מעין ביהמ"ק השלישי. ועד"ז הוא גם בנוגע למשכן שהי' מעין ביהמ"ק דלעתיד. דהגם שהמשכן נק' אהל⁵¹, דירת ארעי (ודלא כהמקדש שנקרא בית⁵², דירת קבע), הרי דוקא המשכן, מכיון שהי' מעשה ידי משה, הוא קיים לעולם⁵³. ובזה יובן מה שלאחרי שמביא בדרוש הנ"ל את הפירוש דעמה"מ שמקדש אד' כוננו ידיך קאי על ביהמ"ק דלעתיד הוא מוסיף שהמשמעות מגמרא ומדרשים שקאי על משכן ומקדש (אף שפירוש זה אינו שייך לכאורה לתוכן הענין המבואר בדרוש זה), כי זה שבמקדש אד' כוננו ידיך יש ב' פירושים אלו (שקאי על ביהמ"ק דלעתיד, ושקאי על משכן ומקדש) הוא⁵⁴ לפי שבבית ראשון ובית שני (וכן במשכן) הי' מעין ביהמ"ק דלעתיד כנ"ל. ולכן מביא בהמאמר גם הפירוש שמקדש אד' כוננו ידיך קאי על משכן ומקדש, כי בזה מבאר, שהכח שבזה"ג על העבודה להמשיך את ביהמ"ק השלישי הוא מבית ראשון ובית שני (וגם ממשכן).

אמנם עיקר הענין דמקדש אד' כוננו ידיך הוא בביהמ"ק דלעתיד דוקא. משא"כ במשכן ומקדש (בית ראשון ובית שני) הוא רק מעין ביהמ"ק דלעתיד. כי פירוש כוננו ידיך הוא שנעשה בידי הקב"ה בעצמו, היינו בחינת הכתר שלמעלה מהשתלשלות, וגילוי בחינה זו יהי' בביהמ"ק דלעתיד, שאז דוקא יהי' אמיתית הענין דקיימא סיהרא באשלמותא⁵⁵, בחינת השלימות שלמעלה מהשתלשלות. דבחינת קיימא סיהרא באשלמותא שבבית ראשון [וכמרז"ל⁵⁶ שביהמ"ק נבנה ע"י שלמה, לפי ששלמה הי' בדור ט"ו לאברהם ואז נתמלא דיסקוס של לבנה], הוא דוגמת בחינת יתרון ארץ, משא"כ השלימות שבביהמ"ק דלעתיד הו"ע מלך לשדה נעבד. ובכדי להמשיך בחינת מלך לשדה נעבד כמו שהוא למעלותא, הוצרך להיות תחילה הגלות, בחינת מלך לשדה נעבד כמו שהוא לגריעותא. וע"י ירידת המלכות בקצה הכי תחתון, עד שהיא נעבדת לשדה דלעו"ז, תהי' עליית המלכות בבחינה הכי נעלית, עד שתאיר בה בחינת עתיק. שהטעם לזה שירושלים שהיא בחינת מלכות תיקרא נוה שאנן⁵⁷ שקאי על בחינת עתיק, הוא מצד זה שבמלכות תאיר בחינת עתיק⁵⁸.

(49) משלי ו, כג.

(50) תהלים קלט, יב.

(51) שמואל"ב ז, ו. שהש"ר פ"א, טז (ג). תו"א ויגש מג, ד.

(52) ראה ש"ב שם. וראה זח"ב רמא, א.

(53) ראה סוטה ט, סע"א. מדרש לק"ט בשלח טו, יז.

(54) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782, שפירושים שבכתוב אחד שייכים זל"ז.

(55) ראה ד"ה פדה בשלום תרע"ה פשע"ד (המשך תער"ב ח"ב ע' תשסט), שהגילוי בה"ס האחרונות דמלכות, שהו"ע קיימא סיהרא באשלמותא (ראה ד"ה נחמו עת"ר פ"ב — ע' רכב) שהי' בימי שלמה, הוא בבחי' המלכות "כמו שכלולה ביסוד שבה", ורק לעתיד "יהי' הגילוי בבחי' מלכות שבמל' עצמה".

(56) שמו"ר פט"ו, כו. זח"א קנ, רע"א. ועוד.

(57) ישעי' לג, כ.

(58) ד"ה נחמו עת"ר פ"ט (ע' קכח), ע"פ זח"ג קלז, סע"א.

וזהו גם השייכות דט"ו באב ליום הכפורים. כי ביוהכ"פ הוא עליית המלכות. דזהו מה שיוהכ"פ הוא יום שנתחייב בחמש תפלות, שבכל תפלה מתעלית המלכות לבחינה עליונה יותר, ועד שבתפלת נעילה היא מתעלית בבחינת פנימיות עתיק. שלכן אומרים אז הוי' הוא האלקים ז"פ, ברוך שם ג"פ ושמע ישראל פ"א, שזהו מצד עליית המלכות בעתיקא, כמבואר בכ"מ⁵⁹. וזהו השייכות דט"ו באב ליוהכ"פ, כי בט"ו באב מתעלית המלכות בבחינת פנימיות עתיק, ואדרבה, מכיון שהעלי' דט"ו באב היא לאחרי הירידה דט"ב, לכן עליית המלכות דט"ו באב היא למעלה יותר מהעלי' דיוהכ"פ, כי אם, בדוגמת העלי' שתהי' בגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו, שילחום⁶⁰ מלחמות ה' וינצח [היינו שיצטרך ללחום עם מנגדים העומדים בתוקף כו' וינצח] ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל, שיקבץ כל ניצוצות הקדושה, ונדחי ישראל כפשוטו — הענין דקיבוץ גליות, בקרוב ממש בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(59) ראה מ"ח סוף מס' יומא. לקו"ת דרושי ש"ש סה, ד.

(60) רמב"ם הלכות מלכים ספ"א.